

Список використаних джерел

1. *Democracy Index 2021 The China challenge*. URL: https://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/eiu-democracyindex2021.pdf?mkt_tok=NzUzLVJJUS00MzgAAAGH6HYm8P2Bq4y8b3nuzwlXoW_hu1RRgelP7MEqeACnZbnXtF9P1ucwHb28GtWsF3Pp4vAjwF4A4HEGBJ6oMnR0WXR0dg3MQRhSc9KqPWZGuzoZg (дата звернення: 04.11.2022)
2. Разумков центр. Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень–серпень 2021р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-oriiientatsii-gromadian-ukrainy> (дата звернення: 04.11.2022)
3. Чабан М. Довіра до політичних інститутів: передумови та наслідки для демократії. 2014. 7 с.
4. Е-урядування – ключ до реформ в Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/e-uryaduvannya-klyuch-do-reform-v-ukrayini> (дата звернення: 05.11.2022)
5. *Digital Government Review of Norway - Boosting the Digital Transformation of the Public Sector*. URL: <https://www.oecd.org/science/digital-government-review-of-norway-9789264279742-en.htm> (дата звернення: 05.11.2022).

УДК 32.019.51

Лавриненко Г.А., к.політ.н., доцент
кафедри політології та соціології
Примуш М.В., д.політ.н., професор,
професор кафедри політології
та державного управління

РОЛЬ ПРОПАГАНДИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Київський університет імені Бориса Грінченка
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Сучасна складна ситуація в Україні, що обумовлена військовими діями, інформаційно-пропагандистським тиском, а також політичними та економічними аспектами, стає підґрунтям до віднесення її до категорії «гібридних війн». Розширення театру воєнних дій та поява нових форм та методів ведення гібридних війн виводять пропаганду на якісно новий рівень. У той же час агресивний вплив на свідомість громадян, котрий здійснюється супротивником, актуалізує поглиблення досліджень питань пропаганди особливо в умовах гібридної війни.

Мета дослідження - з'ясувати роль пропаганди в умовах гібридної війни.

Висвітлення тематики ведення гібридних війн із використанням пропаганди останнім часом набуває все більшого поширення як серед зарубіжних науковців: М. Айшервуд, П. Мансур, Г. Хоффман, так і вітчизняних дослідників: В. Власюк, В. Горбулін, О. Саєнко, Є. Магда, І.

Рущенко. Хоча використання гібридних методів ведення війни ще потребує подальших досліджень.

Сучасна пропаганда, як інструмент гібридної війни, набуває все більшого розповсюдження та дієвості завдяки цілому ряду зовнішніх факторів: перевантаження каналів інформації; відсутність здатності до критичного мислення у широких верств населення; швидке поглинання і розповсюдження різного роду новин. Всі ці фактори спонукають до більш емоційного сприйняття будь-якої інформації, призводять до розповсюдження фейків, дезінформації, підвищують їх рівень впливу. Значна частина населення, в тому числі й через пришвидшений темп життя в інформаційну еру розвитку та розвиток у молоді кліпового мислення, не завжди встигає аналізувати отримані з будь-яких можливих джерел новини, перевіряти їх достовірність. Їх реакції в першу чергу формуються на емоційній складовій, а вже потім підключається раціональна.

У воєнний період успішність бойових дій в рівному ступені залежить від перемог як на полі битви, так і в інформаційному полі. І пропаганда виступає в якості одного з ключових інструментів, що використовують саме в інформаційному полі, як спеціально розроблений і завчасно підготовлений алгоритм маніпулятивного впливу, розрахований на масовість сприйняття і передачі інформації з метою подальшого впливу на широкі групи населення.

Спираючись на думку австро-американського фахівця з PR та пропаганди Е. Бернейза, який стверджував, що активна згода суспільної думки є неодмінною умовою успіху будь-якої діяльності, в тому числі — державної [1, с. 76], фактично можна стверджувати, що масова згода робить те чи інше явище соціального буття природним. І тому в загальному сенсі пропаганда є інструментом маніпулювання суспільною свідомістю, нейтральною в самому своєму зачатку, адже пропагувати можливо все, що завгодно, планомірно використовуючи доступні інформаційні канали для впливу на суспільство.

Ефективність пропаганди визначається рівнем її розповсюдження і засвоєння, підтримкою у суспільстві. Рівень професіоналізму формування пропагандистських меседжів вимірюється не їх логічністю, адекватністю чи унікальністю, а тим, наскільки вони працюють, тобто успішністю результатів від їх використання.

Факти, що використовуються в процесі розробки пропаганди, можуть бути достовірними, спотвореними або хибними. Для пропагандиста факти — «будівельний матеріал», який не має жодної самостійної цінності. Розрізнені факти, що не мають між собою ніякого реального зв'язку, можуть бути об'єднані в загальну картину завдяки повторенню.

Пропаганда, котра ведеться в умовах гібридної війни, в порівнянні з іншими, має цілий ряд специфічних особливостей та принципів, серед яких варто виділити наступні [2, с. 192]:

1. Дотримування позиції «не ми розпочали війну». Її головна мета - запевнити людей, що ворог поряд і вже готовий до нападу. Керуючись цим

принципом розпочала свою діяльність російська пропаганда, яка навіювала своїм громадянам ненависть до західних країн, а в особливості альянсу НАТО, які начебто хочуть захопити Росію. Також, ця схема була використана для поширення неправдивої інформації про те, що російськомовних громадян України принижують та порушують їх права.

2. Війна – це відповідь противнику. Продовження першого тезису, єдиний можливий вихід із ситуації, що вже склалась, яку пропагандисти описали на свій манер. Таким чином, Росія підтримує російськомовне населення, а згодом вводить свої війська з «рятівною метою». Все це являє собою виправдання агресії самозахистом.

3. Створення максимально негативного іміджу супротивника. Образ ворога краще сприймається, коли він персоніфікований, а отже розповсюджується неправдива інформація щодо злочинів високопосадовців або президента іншої сторони. В контексті російської пропаганди таким образом виступив начебто «нацистський режим» в Україні, апелюючи до якого російська пропаганда хоче запевнити своїх громадян, громадян України і весь світ, що при владі наразі знаходяться нацистські еліти, які несуть в собі загрозу як і напередодні Другої світової війни.

4. Публічне проголошення спільної мети та замовчування особистісних інтересів. У такому випадку наміри по досягненню або утриманню геополітичних та економічних цілей замовчуються, і акцент переноситься на гуманітарні чинники.

5. Поширення фейкової інформації про злочини противника, з метою дегуманізації його образу і розпалу ще більшої агресії.

6. Розповсюдження недостовірної інформації щодо використання ворогом забороненої зброї.

7. Замовчування власних втрат серед військовослужбовців з перенесенням уваги на втрати супротивника з метою збереження та підняття бойового духу.

8. Залучення підтримки від представників інтелігенції, мистецтва і культури. Надання заохочень та привілей тим лідерам думок та представникам культури, що підтримують дії влади. У той час, як інші громадські діячі, що публічно виступають проти державної політики та різко критикують російську владу, потрапляють у так звані чорні списки, з подальшим отриманням статусу «іноземного агента».

Важливо зазначити, що в умовах російсько-української гібридної війни російська пропаганда носить багатоступеневий характер [3], що відтворюється через спрямованість як на внутрішньополітичний, так і на зовнішньополітичний виміри. В рамках першого ключовим завданням пропаганди є перманентна підтримка патріотичного духу, за допомогою підкріплення міфів, що російський народ непереможний, сильний і єдиний. Про це свідчать окремі лозунги «Своїх не покидаємо», «Ми з Росії – з нами Бог», «Навіщо нам світ, якщо в ньому немає Росії». Внутрішньополітичний

вимір пропаганди спирається на думку, що існує лише одна людина, яка здатна утримати Росію, захистити її, та без якої вона в принципі може припинити своє існування – це діючий президент.

У зовнішньополітичному вимірі завданням російської пропаганди є активне вербування населення до рядів прихильників «руського миру» з метою використання їх для дестабілізації внутрішньополітичної ситуації в країнах, які є об'єктом зацікавленості російського керівництва.

Таким чином можна стверджувати, що пропаганда відіграє ключову роль в умовах гібридної війни. В якості основної мети пропагандистів постає послаблення моральних сил та ідейних позицій супротивника. У той час, як над посиленням власних позицій ведеться синхронна та безперервна робота із забезпечення впливу на суспільну свідомість про безпомилковість та безальтернативність дій влади у ситуації, що склалася. Своєчасна потужна інформаційна кампанія, проведена на успішному рівні, здатна підтримувати стратегічні цілі, впливаючи на можливість супротивника приймати ефективні рішення. Більшість специфічних принципів пропаганди в умовах гібридної війни отримали відображення в сучасній російсько-українській війні.

Список використаних джерел

1. Bernays E. L. *Propaganda*. New York : Ig Publishing, 2004. 220 p.
2. Ponsonby A. *Falsehood in War-Time: Containing an Assortment of Lies Circulated Throughout the Nations During the Great War*. Whitefish (MT) : Kessinger Publishing, LLC, 2010. 190 p.
3. Barovska A. *Information challenges of the hybrid warfare: content, channels, counteraction mechanisms: an analytical report*. Kyiv: NISD, 2016. URL: http://old2.niss.gov.ua/public/File/2016_nauk_anal_rozrob/inform_vukluku.pdf8.Zholtikova (last accessed: 12.11.2022).

УДК 327.5:327.2:327:355.48

Мельник Я.О., аспірант,
Чальцева О.М., д. політ. н.,
доцент, професор кафедри
політології та державного
управління

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЯК РЕАКЦІЯ НА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця